

The Millie Arbesfeld
Midreshet Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

*The Power of
Words:
Why is the Road to
Teshuva and
Kaparrah Paved
With Viduy?*

This week's shiurim are
dedicated by
Linda & Daniel Forman in
memory of Martha (Malka)
Forman z"l & Jacqueline
Sacarny z"l

Professor Smadar Rosensweig
כב' אלול תשע"ב • September 9, 2012

(1) ויקרא (פרק טז)

(כ) וכלה מכפר את הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח והקריב את השעיר החי: (כא) וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי והתנדה עליו את כל עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם ונתן אתם על ראש השעיר ושלח ביד איש עתי המדברה:

(כג) ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הכהן אשר לבש בבואו אל הקדש והניחם שם: (כד) ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו ויצא ועשה את עלתו ואת עלת העם וכפר בעדו ובעד העם:

(כט) והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור לחדש תענו את נפשתיכם וכל מלאכה לא תעשו האזרח והגר הגר בתוככם: (ל) פי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו: (לא) שבת שבתון היא לכם ועניתיכם את נפשתיכם חקת עולם:

(2) ויקרא (פרק ה')

(א) ונפש פי תחטא ושמצה קול אלה והוא עד או ראה או ידע אם לוא יגיד ונשא עונו: (ב) או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו והוא טמא ואשם: (ג) או כי יגע בטמאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא בה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם: (ד) או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב לכל אשר יבטא האדם בשבעה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם לאחת מאלה: (ה) והיה כי יאשם לאחת מאלה והתנדה אשר חטא עליה:

(3) רמב"ם – הקדמה להל' תשובה

הלכות תשובה. מצות עשה אחת, והוא שישוב החוטא מחטאו לפני ה' ויתודה.

(4) רמב"ם – הל' תשובה (א:א)

כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתודות לפני האל ברוך הוא שנאמר איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את חטאתם אשר עשו זה וידוי דברים, וידוי זה מצות עשה, כיצד מתודין אומר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה, וזהו עיקרו של וידוי, וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי זה משובח, וכן בעלי חטאות ואשמות בעת שמביאין קרבנותיהן על שגגתן או על זדונן אין מתכפר להן בקרבנם עד שיעשו תשובה, ויתודו וידוי דברים שנאמר והתודה אשר חטא עליה, וכן כל מחוייבי מיתות בית דין ומחוייבי מלקות אין מתכפר להן א במיתתן או בלקייתן עד שיעשו תשובה ויתודו, וכן החובל בחבירו והמזיק ממנו אף על פי ששילם לו מה שהוא חייב לו אינו מתכפר עד שיתודה וישוב מלעשות כזה לעולם שנאמר מכל חטאות האדם.

(5) בראשית (פרק ג')

(ח) וישמעו את קול ה' אלהים מתהלך בגן לרוח היום ויתחבא האדם ואשתו מפני ה' אלהים בתוך עץ הגן: (ט) ויקרא ה' אלהים אל האדם ויאמר לו איפה: (י) ויאמר את קולך שמעתי בגן ואיך פי עירם אני ואיך בא: (יא) ויאמר מי הגיד לך פי עירם אתה הזמן העץ אשר צויתך לבלתי אכל ממנו אכלת: (יב) ויאמר האדם האשה אשר נתתה עמדי הוא נתנה לי מן העץ ואכל: (יג) ויאמר ה' אלהים לאשה מה זאת עשית ותאמר האשה הנחש השיאני ואכל:

(6) בראשית (פרק ד')

(ט) ויאמר ה' אל קין אי הבל אחיך ויאמר לא ידעתי השמר אחי אנכי: (י) ויאמר מה עשית קול דמי אחיך צעקים אלי מן האדמה: (יא) ועתה ארוור אתה מן האדמה אשר פצתה את פיה לקחת את דמי אחיך מידיך: (יב) כי תעבד את האדמה לא תסוף תת כחה לך נע ונדר תהיה בארץ: (יג) ויאמר קין אל ה' גדול עוני מנשא:

(7 רמב"ן (שם))

(יג) גדול עוני מנשוא - בתמיה, אתה טוען עליונים ותחתונים, ועוני אי אפשר לטעון, לשון רש"י מבראשית רבה (כב יא).

והנכון בפשט שהוא וידוי. אמר, אמת כי עוני גדול מלסלוח, וצדיק אתה ה' וישור משפטך, אף על פי שענשת אותי הרבה מאד.

(8 בראשית (פרק לח'))

(כד) ויהי כמשלש חדשים ויגד ליהודה לאמר ונתה תמר פלתי וגם הנה הרה לזנונים ויאמר יהודה הוציאוה ותשרף: (כה) הוא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה ותאמר הכר נא למי החתמת והפתילים והמטה האלה: (כו) ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני פי על פן לא נתתיה לשלה בני ולא יסף עוד לדעתה:

(9 שמות (פרק לב'))

(יא) ויחל משה את פני ה' אלהיו ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וכיד חזקה: (יב) למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם להרג אתם בהרים ולכלתם מעל פני האדמה שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך: (יג) זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם בך ותדבר אלם ארבה את זרעכם ככוכבי השמים וכל הארץ היא אשר אמרתי אתן לזרעכם ונחלו לעלם: (יד) וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו: פ

(10 רמב"ן (שם))

(יא) למה ה' יחרה אפך - הנה בחטא הגדול הזה היה ראוי משה שיתפלל דרך וידוי ותחנה, כענין אנא חטא העם הזה חטאה גדולה (להלן פסוק לא),

(11 שמות (פרק לב'))

(ל) ויהי ממחרת ויאמר משה אל העם אתם חטאתם חטאה גדלה ועתה אעלה אל יקוק אולי אכפרה בעד חטאתכם: (לא) וישב משה אל ה' ויאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדלה ויעשו להם אלהי זהב: (לב) ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת: (לג) ויאמר ה' אל משה מי אשר חטא לי אמתנו מספרי:

(12 שמואל א' (פרק ז'))

(ד) ויסירו בני ישראל את הבצלים ואת העשתרות ויעבדו את ה' לבדו: פ (ה) ויאמר שמואל קבצו את כל ישראל המצפתה ואתפלל בעדכם אל ה': (ו) ויקבצו המצפתה וישאבו מים וישפכו לפני ה' ויצומו ביום ההוא ויאמרו שם חטאנו ה' וישפט שמואל את בני ישראל במצפה:

(13 רד"ק (שם))

(ו) וישאבו מים וישפכו לפני ה' - ששפכו מים לפני ה' סימן לכפרת עונות על דרך כמים עברו תזכור: וישפט שמואל - שמואל העניש כל אחד לפי עונו כי שם התודו עונותיהם

(14 שמואל א' (פרק טו'))

(יג) ויבא שמואל אל שאול ויאמר לו שאול ברוך אתה לה' הקימתי את דבר ה':

(כ) ויאמר שאול אל שמואל אשר שמעתי בקול יקוק ואלך בדרך אשר שלחני ה' ואביא את אגג מלך עמלק ואת עמלק החרמתי: (כא) ויקח העם מהשלל צאן ופקר ראשית החרם לזבח לה' אלהיך בגלגל:

(כד) ויאמר שׂאול אֶל שְׂמוּאֵל חֲטָאתִי בִּי עֲבַרְתִּי אֶת פִּי יִקְוֶן וְאֶת דְּבָרֶיךָ בִּי יֵרָאֵת אֶת הָעַם וְאַשְׁמַע בְּקוֹלִם :
 (כה) וְעַתָּה שָׂא נָא אֶת חֲטָאתִי וְשׁוּב עִמִּי וְאַשְׁתַּחֲוֶה לָּהּ :

(ל) ויאמר חֲטָאתִי עִתָּה כִּפְדֵנִי נָא נִגְדַּד זִקְנֵי עַמִּי וְנִגְדַּד יִשְׂרָאֵל וְשׁוּב עִמִּי וְהַשְׁתַּחֲוִיתִי לָהּ אֶל־הֵיךְ : (לא) וַיֵּשֶׁב שְׂמוּאֵל אַחֲרֵי שְׂאֹוֹל וַיִּשְׁתַּחֲוּ שְׂאֹוֹל לָהּ : ס

15 רד"ק (שם)

(כח) קרע ה' את ממלכות ישראל מעליך היום - ואף על פי שאמר לו זה בגלגל כשהעלה העולה ממלכתך לא תקום ועתה אמר לו היום אפשר שהחטא ההוא היה נמחל לו ע"י תשובה ומעשים טובים וכיון ששנה בחטא אמר לו היום נקרעה הממלכה ממך, ויש לפרש עוד כי בחטא הראשון אמר לו ממלכתך לא תקום כלומר שלא תתקיים לו ולבניו אחריו אבל אפשר כי הוא יאריך ימים במלכותו ועתה אמר לו כי גם הוא לא יאריך בממלכתו וזהו שאמר קרע ה' מעליך וכן אמר לו שמואל כשהעלהו באוב ויקרע ה' את הממלכה מידיך וגו' ולא עשית חרון אפו בעמלק הנה כי בדבר עמלק נגמר דינו:

16 שמואל ב' (פרק יב')

(א) וַיִּשְׁלַח ה' אֶת נְתָן אֶל דָּוִד וַיִּבֹא אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁנֵי אַנְשִׁים הָיוּ בְּעִיר אַחַת אַחַד עֹשִׂיר וְאַחַד רָאשׁ : (ב) לְעֹשִׂיר הָיָה צֹאן וּבֶקֶר הַרְבֵּה מְאֹד :

(יב) כי אתה עשית בסתר ואני אעשה את הדבר הזה נגד כל ישראל ונגד השמש: ס (יג) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל נְתָן חֲטָאתִי לָהּ : ס וַיֹּאמֶר נְתָן אֶל דָּוִד גַּם ה' הֶעֱבִיר חֲטָאתְךָ לֹא תָמוּת : (יד) אָפֶס כִּי נֶאֱמַר נֶאֱצַתְתָּ אֶת אִיבֵי ה' בְּדַבֵּר הַזֶּה גַּם הֵבֵן הַיְלֹוֹד לְךָ מוֹת יָמוּת :

17 רד"ק (שם)

(יג) גם ה' העביר - גם לרבו' על וידויו כלומ' כמו שאתה מתודה כן הוא גם כן קבל תשובתך והתודותיך: לא תמות - ואף על פי שאתה חייב מיתה האל קבל התודותיך ותשובותיך ולא תמות אתה כלומר לא תמות מות רשעים שתדרד נפשך בגיהנם כמשפט החוטאים אבל תענש בעולם הזה בעון הזה

18 תהלים (פרק נ"א)

(א) לְמִנְצַחַת מְזֻמֹּר לְדָוִד : (ב) כִּבּוֹא אֵלָיו נְתָן הַנְּבִיא כִּאֲשֶׁר בָּא אֶל בֵּית שִׁבְעָ : (ג) חֲנֻנֵי אֱלֹהִים כָּחֲסֵדְךָ כְּרֹב רַחֲמֶיךָ מִחַה פִּשְׁעֵי : (ד) הַרְבֵּה הָרַב כִּפְסֹנֵי מַעֲוֵנִי וּמַחֲטָאתִי טְהַרְנִי : (ה) כִּי פִשְׁעֵי אֲנִי אֲדַע וְחֲטָאתִי נִגְדִי תָמִיד : (ו) לֶךְ לְבַדְּךָ חֲטָאתִי וְהָרַע בְּעֵינֶיךָ עֲשִׂיתִי לְמַעַן תִּצְדַּק בְּדַבְּרֶךָ תִּזְכֶּה בְּשִׁפְטֶךָ : (ז) הֵן בְּעוֹזֶן חוֹלְלָתִי וּבַחֲטָא יִחַמְתָּנִי אֲמִי : (ח) הֵן אָמַת חֲפִצָּת בְּטַחֲוֹת וּבִסְתָם חֲכָמָה תוֹדִיעֵנִי : (ט) תִּחַטְּאֵנִי בְּאִזּוֹב וְאַטְהַר תִּכְבֹּסֵנִי וּמְשַׁלֵּג אֶלְבִּינִי : (י) תִּשְׁמִיעֵנִי שִׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה תִּגְלָנָה עֲצָמוֹת דְּכִיתִי : (יא) הַסֵּתֶר פְּנִיךָ מִחַטְּאֵי וְכָל עֲוֹנֹתֵי מַחְהָ : (יב) לִבִּי טְהוֹר כִּי לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נְכוֹן חֲדַשׁ בְּקִרְבִּי : (יג) אֵל תִּשְׁלִיכֵנִי מִלְּפָנֶיךָ וְרוּחַ קִדְשְׁךָ אֶל תִּקַּח מִמֶּנִּי : (יד) הַשִּׁיבָה לִי שִׁשׁוֹן יִשְׁעֶךָ וְרוּחַ נְדִיבָה תִּסְמְכֵנִי : (טו) אֶלְמָדָה פִּשְׁעִים דִּרְכֶיךָ וְחֲטָאִים אֶלֶיךָ יִשׁוּבוּ : (טז) הַצִּילֵנִי מִדְּמִים אֱלֹהִים אֱלֹהֵי תְשׁוּעָתִי תִרְנֵן לְשׁוֹנֵי צִדְקָתְךָ : (יז) אֲדַנִּי שִׁפְתֵי תִפְתַּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ :

19 רד"ק (שם)

(כ) כבוא אליו נתן הנביא, כי אז התודה ואמר (ש"ב יב, יג): חטאתי לה', אבל זאת התפלה אחר שהלך נתן אל ביתו אמרה
 (2323) כי פשעי רבים, כמו שפירשתי. אני אדע, אכיר ואדע כי חטאתי ולא אכפור בחטא כמו שאמר קין (בראשית) למען תצדק בדברך, כלומר שתשא חטאתי כמו שאמרת לקין (בראשית ד, ז): הלא אם תטיב שאת, ואמרת למשה בהודיעך אותו את דרכיך (שמות לד, ז): נושא עון ופשע וחטאה
 (יג) אל תשליכני, כאדם השנאו והמתועב, אלא פנה אלי בעין רחמים ואהבה. או פירושו על רוח הקודש, והפסוק כפול כי רוח הקודש היתה בו, כמו שאמר (ש"ב כג, ב) רוח ה' דיבר בי ומלתו על לשוני

(יח) כי לא תחפץ, אם ידעתי שתחפוץ זבח על העון אתן אותו, אבל ידעתי כי אתה רוצה יותר בלב נשבר והנני שב בלב נשבר לפניך. ואעפ"י שצוה האל בקרבנות עם הודוי והתשובה, לא צוה בקרבנות אלא על השוגג, אבל הוא מזיד היה ואין בחטא המזיד קרבן אלא התשובה בלב נשבר ונדכא

(20) הושע (פרק יד')

(ב) שוֹבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹהֶיךָ פִּי כְשִׁלְתָּ בְעוֹנֶיךָ: (ג) קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֵל ה' אִמְרוּ אֱלֹהֵינוּ כָּל תְּשׂא עוֹן וְקַח טוֹב וּנְשַׁלְמָה פְּרִים שְׁפָתֵינוּ:

(21) רד"ק (שם)

(ב) שובה ישראל - כי כשלת בעונך כי אתה רואה שכשלת בעונך לפיכך יש לך לשוב אל ה' יתברך כי אין מקימך ממכשולך אלא תשובתך אליו ובאמרו עד כמו אל וכן ושבת עד ה' אלהיך שובו עדי ואמרו רז"ל גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד שנאמר עד ה' אלהיך:

(ג) קחו עמכם דברים - איני שואל מכם בתשובה לא כסף וזהב לא עולות אלא דברים טובים שתתודו בהם עונותיכם ושובו אל ה' בכל לבבכם ולא בשפתים בלבד או פירושו אחר שתשובו תתודו לפניו:

ונשלמה פרים שפתינו - במקום פרים נשלמה לפניך וידוי שפתינו כי אתה רוצה בדברי תשובה יותר כי אין הקרבנות מועילות בלא וידוי העון כי בכלם נאמר והתודה אשר חטא ובשעיר המשתלח לא היה אלא וידוי דברים כי לא היה קרב ממנו דבר על גבי המזבח אלא הוידוי כמו שנאמר והתודה עליו את כל עונות בני ישראל וגומר:

(ד) אשור לא יושיענו - והתודו לפניו ואמרו אשור שבטחנו בו עד עתה ידענו כי לא יושיענו כי אין בו כח להושיענו וזולתך כי לה' התשועה:

(22) דברים (פרק ל')

(א) וְהִיָּה כִּי יָבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וְהִשְׁבֹּתָ אֵל לִבְּךָ בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדִּיתָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ שְׁמָה: (ב) וְשִׁבֹּתָ עַד ה' אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּךָ הַיּוֹם אֲתָה וּבְפָנֶיךָ בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ: (ג) וְשָׁב יִקְוֶךָ אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶיךָ וְשָׁב וְקִבְּצֶךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ שְׁמָה:

(23) דברים (פרק ל')

(י) כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמּוֹר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו הַכְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה פִּי תִשׁוּב אֵל ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ: פ (יא) כִּי הִמְצָנָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּךָ הַיּוֹם לֹא נִפְלְאת הוּא מִמֶּךָ וְלֹא רַחֲקָה הוּא: (יב) לֹא בְשָׁמַיִם הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה לָנוּ הַשְּׁמַיְמָה וְיִקְחֶהָ לָנוּ וְיִשְׁמַעֵנוּ אֶתֶּה וְנַעֲשֶׂנָה: (יג) וְלֹא מֵעֵבֶר לִים הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲבֹר לָנוּ אֵל עֵבֶר הַיָּם וְיִקְחֶהָ לָנוּ וְיִשְׁמַעֵנוּ אֶתֶּה וְנַעֲשֶׂנָה: (יד) כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדְּבָר מֵאֵד בְּפִיךָ וּבְלִבְּךָ לַעֲשׂוֹ: ס

(24) תלמוד בבלי – מס' עירובין (נה.)

תורה- היינו דאמר אבדימי בר חמא בר דוסא מאי דכתיב (דברים ל') לא בשמים היא ולא מעבר לים היא, לא בשמים היא - שאם בשמים היא אתה צריך לעלות אחריה, ואם מעבר לים היא - אתה צריך לעבור אחריה.

(25) רמב"ן עה"ת – דברים (ל:יא)

יא) וטעם כי המצוה הזאת - על כל התורה כולה. והנכון, כי על כל התורה יאמר (לעיל ח א) "כל המצוה אשר אנכי מצוך היום", אבל "המצוה הזאת" על התשובה הנזכרת, כי והשבות אל לבבך (בפסוק א) ושבת עד ה' אלהיך (בפסוק ב) מצוה שיצוה אותנו לעשות כן. ונאמרה בלשון הבינוני לרמוז בהבטחה כי עתיד הדבר להיות כן. והטעם, לאמר כי אם יהיה נדחך בקצה השמים ואתה ביד העמים תוכל לשוב אל ה' ולעשות ככל אשר אנכי מצוך היום, כי אין הדבר נפלא ורחוק ממך אבל קרוב אליך מאד לעשותו בכל עת ובכל

מקום. וזה טעם בפיך ובלבבך לעשותו - שיתודו את עונם ואת עון אבותם בפיהם, וישוּבו בלבם אל ה', ויקבלו עליהם היום התורה לעשותה לדורות

(26) רמב"ם – הל' תשובה (ב:ד)

מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני השם בבכי ובתחנונים ועושה צדקה כפי כחו ומתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו ומשנה שמו כלומר אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים ומשנה מעשיו כולן לטובה ולדרך ישרה וגולה ממקומו, שגלות מכפרת עון מפני שגורמת לו להכנע ולהיות עניו ושפל רוח.

(27) שמואל א' (פרק א')

(י) והיא מרת נפש ותתפלל על ה' ויככה תבכה: (יא) ותדר נדר ותאמר ה' צבאות אם ראה תראה בעני אמתך וזכרתני ולא תשכח את אמתך ונתתה לאמתך זרע אנשים ונתתיו לה' כל ימי חייו ומוצה לא יעלה על ראשו: (יב) והיה פי הרבקה להתפלל לפני יקנן ועלי ש'מר את פיה: (יג) ויחנה היא מדבבת על לבה רק שפתייה נעות וקולה לא ישמע ויחשבה עלי לשכרה: (יד) ויאמר אליה עלי עד מתי תשתפרין הסירי את ייגך מעליך: (טו) ותען חנה ותאמר לא אדני אשה קשת רוח אנכי ויין ושכר לא שתיתי ואשפך את נפשי לפני ה': (טז) אל תתן את אמתך לפני בת בליעל כי מרב שיחי וכעסי דברתי עד הנה:

(28) רמב"ם – הל' תשובה (ב:ו-ז)

אע"פ שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום הכפורים היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד שנאמר דרשו ה' בהמצאו, במה דברים אמורים ביחיד אבל צבור כל זמן שעושים תשובה וצועקים בלב שלם הם נענין שנאמר כה' אלהינו בכל קראנו אליו. יום הכפורים הוא זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים והוא קץ מחילה וסליחה לישראל, לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתודות ביום הכפורים,

(29) רמב"ם – הל' תשובה (ז:ג,ו)

אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה כגון זנות וגזל וגניבה, אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ומן ההתול ומרדיפת הממון והכבוד ומרדיפת המאכלות וכיוצא בהן מן הכל צריך לחזור בתשובה, ואלו העונות קשים מאותן שיש בהן מעשה שבזמן שאדם נשקע באלו קשה הוא לפרוש מהם, וכן הוא אומר יעזוב רשע וגו'... גדולה תשובה שמקרבת את האדם לשכינה שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך, ונאמר ולא שבתם עדי נאם ה', ונאמר אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב, כלומר אם תחזור בתשובה בי תדבק, התשובה מקרבת את הרחוקים, אמש היה זה שנאו לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה, והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד.

(30) רמב"ם – הל' תשובה (י:ו)

וכיצד היא האהבה הראויה הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה יתירה עזה מאוד עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד כאלו חולה חולי האהבה שאין דעתו פנויה מאהבת אותה אשה והוא שוגה בה תמיד בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושותה, יתר מזה תהיה אהבת ה' בלב אוהביו שוגים בה תמיד כמו שצונו בכל לבבך ובכל נפשך, והוא ששלמה אמר דרך משל כי חולת אהבה אני, וכל שיר השירים משל הוא לענין זה.

(31) תלמוד בבלי – מס' יומא (פו:)

אמר ריש לקיש: גדולה תשובה, שזדונות נעשות לו כשגגות, שנאמר (הושע יד) שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך. הא עון מזיד הוא, וקא קרי ליה מכשול. איני? והאמר ריש לקיש: גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כזכיות, שנאמר (יחזקאל לג) ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם (חיה) [הוא] יחיה! - לא קשיא; כאן - מאהבה, כאן - מיראה.

(32) תלמוד בבלי – מס' יומא (פה):

משנה. חטאת ואשם ודאי - מכפרין. מיתה ויום הכפורים - מכפרין עם התשובה. תשובה מכפרת על עבירות קלות, על עשה ועל לא תעשה, ועל החמורות הוא תולה עד שיבא יום הכפורים וכפר. האומר אחטא ואשוב, אחטא ואשוב - אין מספיקין בידו לעשות תשובה, אחטא ויום הכפורים מכפר - אין יום הכפורים מכפר. עבירות שבין אדם למקום - יום הכפורים מכפר עבירות שבין אדם לחבירו - אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חבירו. דרש רבי אלעזר בן עזריה: (ויקרא טז) מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו עבירות שבין אדם למקום - יום הכפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחבירו - אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חבירו. אמר רבי עקיבא: אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין, מי מטהר אתכם - אביכם שבשמים, שנאמר (יחזקאל לו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם ואומר (ירמיהו יז) מקוה ישראל (ה) מה מקוה מטהר את הטמאים - אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל.

(33) יונה (פרק ג')

(ג) וַיִּקֶם יוֹנָה יוֹנָה וַיֵּלֶךְ אֶל נִינְוָה כְּדַבַּר ה' וַנִּינְוָה הָיְתָה עִיר גְּדוֹלָה לְאֱלֹהִים מֵהֶלֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים: (ד) וַיִּחַל יוֹנָה לְבוֹא בְּעִיר מֵהֶלֶךְ יוֹם אֶחָד וַיִּקְרָא וַיֹּאמֶר עוֹד אַרְבָּעִים יוֹם וַנִּינְוָה נִהְפָּכֶת: (ה) וַיֹּאמְרוּ אֲנָשֵׁי נִינְוָה בְּאֱלֹהִים וַיִּקְרְאוּ צוֹם וַיִּלְבְּשׁוּ שָׂקִים מִגְּדוֹלָם וְעַד קִטְנֵם: (ו) וַיִּגַע הַדָּבָר אֶל מֶלֶךְ נִינְוָה וַיִּקֶם מִכְסָאוֹ וַיַּעֲבֹר אֶדְרֵתוֹ מֵעַלְיוֹ וַיִּכַּס שָׂק וַיֵּשֶׁב עַל הָאֶפֶס: (ז) וַיִּזְעַק וַיֹּאמֶר בְּנִינְוָה מִטַּעַם הַמֶּלֶךְ וַיִּגְדְּלוּ לֵאמֹר הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה הַבָּקָר וְהַצֹּאֵן אֵל יִטְעֲמוּ מֵאוֹמָה אֵל יִרְעוּ וַיִּמָּוֶה אֵל יִשְׁתּוּ: (ח) וַיִּתְכַּסּוּ שָׂקִים הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה וַיִּקְרְאוּ אֶל אֱלֹהִים בְּחִזְקָה וַיִּשְׁבוּ אִישׁ מִדֶּרֶכּוֹ הִרְעָה וּמִן הַחֶמֶס אֲשֶׁר בְּכַפֵּיהֶם: (ט) מִי יוֹדֵעַ יָשׁוּב וְנָחַם הָאֱלֹהִים וְשָׁב מִחֲרוֹן אַפּוֹ וְלֹא נֹאבֵד: (י) וַיִּרְא הָאֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם כִּי שָׁבוּ מִדֶּרֶכָם הִרְעָה וַיִּנָּחַם הָאֱלֹהִים עַל הִרְעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת לָהֶם וְלֹא עָשָׂה:

(34) רד"ק (שם)

(י) וירא, מדרכס הרעה - כלל כל הרעות ומן החמס שבו בתשובה שלמה כמו שאמרו רז"ל מי שגזל מריש ובנאו בבירה גדולה מקעקע כל הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו: וינחם האלהים - כי כל דבריו שאמר להרע לבני האדם בתנאי אם לא ישובו אבל אם ישובו יסלח וזו המדה היא ממדותיו ית' כמו שאמר בתורה וכן אמר ירמיהו רגע אדבר וגו' וכן אמר יחזקאל ובשוב רשע מרשעתו וגומר:

(35) ספר שערי תשובה לר' יונה (שער ב')

ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (יבמות מט ב, ישעיה נה, ו): "דרשו ה' בהמצאו" - אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים. ומצות עשה מן התורה להעיר אדם את רוחו לחזור בתשובה ביום הכפורים, שנאמר (ויקרא טז, ל): "מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו", על כן הזהירנו הכתוב שנטהר לפני ה' בתשובתנו והוא יכפר עלינו ביום הזה לטהר אותנו